

Petstoletnica krakovskega (jagellonskega) vseučilišča. Dne 7. junija je bil v ponosnem Krakovu velik kulturni in naroden praznik. Alma mater Jagellonica je praznovala petstoletni jubilej svojega obstanka. Najodličnejši možje poljskega naroda, učenjaki, umetniki, plemiči in duhovščina ter rodoljubi vseh stanov, pa tudi mnogoštevilni zastopniki skoro vseh znamenitejših univerz evropskih so se zbrali v starodavnem mestu ob široki Visli, da proslave znameniti zgodovinski dan, ko je bil leta 1400. kralj Vladislav Jagjello ustanovil vseučilišče. Pravzaprav je bila v Krakovu že poprej nekaka visoka šola. Že leta 1364. je bil kralj Kazimir Veliki iz rodu Piastov ustanovil v Krakovu takozvani collegium majus, ki pa še ni imel vseh tistih pravic, kakršne imajo prava vseučilišča. Ta kolegij je razširil v univerzo in mu pridobil vseh potrebnih pravic Jagjellovec Vladislav. Poklical je v Krakov znanih učenjakov, profesorjev, med temi tudi nekaj Čehov in pospeševal razvoj te visoke šole. Velika podpornica in dobrotnica krakovskega vseučilišča je bila tudi Vladislavova žena in kraljica, sv. Jadviga.

Krakovsko vseučilišče ima sijajno zgodovino za seboj. Vzgojilo je poljskemu narodu nebroj učenjakov in umetnikov. Sam Nikolaj Kopernik je bil učenec tega vseučilišča. Ker so bila vseučilišča evropska še vsekdar v vedni duševni zvezi med seboj, je naravno, da sta vplivala struja časova in duh stoletij tudi na usodo jagellonskega vseučilišča. Ko je cvetel v Italiji humanizem in je preporod starogrškega duha (renesansa) oplojal duhove in ogreval človeška srca, cvetla je tudi krakovska univerza. Ko je pa napočil za lepim dnevom mrak protireformacije, je smrtna sapa reakcije slabo vplivala tudi na visoko šolo krakovsko. No, v najnovejšem času, ko so si Poljaki znali izkoristiti svoj položaj v Avstriji, napočila je spet lepa doba za univerzo krakovsko . . .

Praznik krakovske univerze je pravi kulturno-narodni praznik. Poljaki nimajo več ne svojih Piastov ne Jagjelloncev, nimajo več svojega narodnega kraljestva. Mene, tekkel, fares! Usoda jih je razdelila med tri sosedne države. Nemci jih zatirajo in jim ne privoščijo niti ljudskih šol; v Rusiji nimajo svojih poljskih učilišč. In vendar se narodni duh poljski še ni vdal, marveč živi krepko. V Avstriji imajo vrhu množine srednjih šol Poljaki dve svoji univerzi — v Lvovu in v Krakovu. Srečni Poljaki! —

In kadarkoli praznuje kateri izmed naših bratovskih narodov kak narodno-kulturni praznik, kadarkoli se v duhu udeležujemo kakega takega slavlja, spominjamo se nehote — sebe in svojega uboštva.

Rusi, Čehi, Poljaki, Srbohrvati in tudi Bolgarji imajo svoje srednje šole in svoja vseučilišča, koder se jim v maternem jeziku razlagajo znanosti in umetnosti.

In mi Slovenci? Žalostna nam majka! . . .

A. A.

Sarajevsko pevsko društvo »Trebevič« je praznovalo o binkoštnih desetletnico svojega obstanka. Ta sama na sebi krajevna zadeva pa se je bila razvila v prekrasno splošno jugoslovansko slavnost, pri kateri so bili bratovski združeni